

Redactie:

D. Roethof-Ensing
Spinozalaan 283
Voorburg (Z.H.)
Telef. (070) 86 54 66

☛

Administratie:

Oudegracht 152
Postbus 114
Utrecht

☛

Versijnt
Maandelijks

Abonnementsprijs
f 3.- per jaar

juni 1967
16e jaargang

HUMANISTISCHE DOCUMENTATIEDIENST

Uitgave van de Stichting Humanistisch Centrum Mens en Wereld

I N H O U D S O P G A V E

<u>HUMANISTISCH VERBOND</u>	<u>BLZ.</u>
Eten voor India	69
Griekenland	69
Brief aan de minister-president	69
Nieuwe gemeenschap	69
Humanistisch vormingsonderwijs	69
Eigen gebouwen	69
 <u>HUMANITAS</u>	
Prof. Belinfante opende vernieuwd bureau	70
Voortaan één Humanitas voor het Gooi	70
Spronkershuis open	70
Hartekreet uit Delft	71
 <u>HUMANISTISCHE JEUGDBEWEGING</u>	
Kamp op Texel	72
 <u>HUMANISTISCHE STICHTING VOOR HUISVESTING BEJAARDEN</u>	
Jaarverslag 1966	73
 <u>INTERNATIONAAL NIEUWS</u>	
Het vijfde congres in 1970	74
Europees congres 1968	74
Nigeria	74
Ierland	74
U.S.A.	74
Ceylon (Parool)	74
 <u>VAN ALLE KANTEN</u>	
De Aanstootgevers (Het Vaderland)	75
" (Dagblad Tubantia)	75
" (Nieuw Utrechts Dagblad)	75/76
" (De Tijd)	76
" (Eindhovens Dagblad)	76
" (De Nieuwe Rotterdamse Courant)	76/77
" (Algemeen Dagblad)	77
" (De Gelderlander)	77/78
" (Haagse Post)	78
Ontmoetingsdagen te Lochem (De Graafschap-Bode)	78/79
H.J.G.: Knus clubje (Rotterdamsch Nieuwsblad)	79
Jezus (Brabants Dagblad)	79/80
Jezus van Nazareth (Erbij)	80
Godsdienst noemen of niet (Eindhovens Dagblad)	80
T.V. uitzending (Nieuw Utrechts Dagblad)	80
Betrouwbare huwelijksbemiddeling (Ons Weekblad)	80
Ongeoorloofd (Trouw)	81
Geen atheïsme (De Graafschap-Bode)	81
Humanisten herkennen (Het Vrije Volk)	81/82
Het boek van Constandse (Utrechts Nieuwsblad)	82
" (Erbij)	82

HUMANISTISCH VERBOND

Eten voor India

Het hoofdbestuur heeft namens het Humanistisch Verbond een bedrag van f 10.000,- afgestaan aan de actie "Eten voor India". Dit bedrag was oorspronkelijk bestemd voor aankopen van voedsel voor de bevolking, betrokken bij het zgn. "Bihar Project" dat met steun van de internationale humanistische organisaties wordt uitgevoerd. Het bleek echter onmogelijk de nodige garanties te verkrijgen dat de zending ter plaatse zou aankomen. Aangezien de actie "Eten voor India" voornamelijk op steun aan de Indiase staat Bihar was gericht, meende het hoofdbestuur op bovengenoemde wijze toch het oorspronkelijke doel te benaderen.

Griekenland

Aan het comité "Vrij Griekenland" is door het hoofdbestuur adhesie betuigd. Het H.B.-lid P. Spigt heeft als waarnemer een bijeenkomst van het comité bijgewoond.

Brief aan de minister-president

De verklaring van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties Oe Thant over de slechter wordende situatie in Vietnam en het gevaar voor een derde wereldoorlog heeft het hoofdbestuur er toe gebracht in een brief aan de minister-president haar ongerustheid hierover uit te spreken.

Nieuwe gemeenschap

Op 1 oktober zal de werkgroep Purmerend officieel een gemeenschap worden, wat feestelijk zal worden gevierd door een bijeenkomst op 16 oktober. Op die dag is het vijf jaar geleden, dat de werkgroep startte.

Humanistisch vormingsonderwijs

De gemeenteraad van Hilversum heeft het besluit genomen om humanistisch vormingsonderwijs te subsidiëren.

Als voorlopige docenten voor dit onderwijs benoemde het hoofdbestuur de dames drs. J.M.Hollaar te Amsterdam en J.Meeboer-Enninga te Purmerend. Zij geven beide thans lessen vormingsonderwijs aan een A'damse school.

Teneinde aan de te verwachten vraag naar docenten voor het vormingsonderwijs, als in 1968 de Mammoetwet in werking treedt, althans gedeeltelijk te kunnen voldoen, is de mogelijkheid geopend om naast de opleiding aan het Humanistisch Opleidings Instituut, ook een schriftelijke cursus te volgen. Deze studie, die in hoofdzaak dient voor leerkrachten, die veraf wonen, zal door maandelijkse bijeenkomsten begeleid worden. Een studiehandleiding hiervoor is al uitgegeven.

Eigen gebouwen

De commissie "Gemeenschapscentra", die op verzoek van het congres in 1965 werd ingesteld om de mogelijkheden en financiële consequenties van de stichting van een centrum in gemeenschappen te bestuderen, is met haar arbeid gereed. Een rapport zal over enkele weken aan het hoofdbestuur aangeboden kunnen worden.

De Nederlandse Vereniging voor Maatschappelijk Werk

"HUMANITAS"

Prof. Belinfante opende vernieuwd bureau

Aan het Parool van 29 mei ontlene wij:

"Prof. mr. A.D. Belinfante, voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Maatschappelijk Werk Humanitas, heeft gistermiddag het verbouwde bureau van de Amsterdamse afdeling aan de Den Texstraat officieel geopend.

Het pand aan de Den Texstraat werd zes jaar geleden door Humanitas betrokken, maar door de stormachtige groei van het werk van Humanitas - alleen al in Amsterdam zijn nu 150 beroepskrachten voor de vereniging werkzaam - werd een ingrijpende verbouwing noodzakelijk.

Prof. Belinfante verklaarde dat het maatschappelijk werk de laatste jaren steeds meer een zaak voor beroepskrachten is geworden. "Het werk van Humanitas, dat intertijd door vrijwilligers is begonnen, wordt voortdurend technischer, geperfectioneerder en professioneler. Toch is er binnen Humanitas nog plaats voor vrijwilligers, zoals voor de administratieve taken en voor bejaardenwerk, kindercrèches en andere activiteiten," aldus prof. Belinfante."

Voortaan één Humanitas voor het Gooi

Het Goois Nieuwsblad van 31 mei schreef:

"Voor het laatst zijn afzonderlijke jaarverslagen verschenen van de afdelingen Gooi-Noord en Hilversum van de Nederlandse Vereniging voor Maatschappelijk Werk "Humanitas", zij het dan dat zulks gebeurde in één blad. De beide afzonderlijke afdelingen hebben namelijk met ingang van dit jaar een fusie aangegaan, zodat voortaan slechts sprake is van "Humanitas, afdeling 't Gooi".

Zowel de voorzitter van de voormalige afdeling Gooi-Noord, de heer C.J. v.d. Hulle, als zijn collega van de afdeling Hilversum, J.G. de Boer, schreven hiervoor een inleidend woord, waaruit blijkt dat men zich veel voorstelt van deze concentratie van krachten. Onder meer wordt daarbij beoogd een efficiënter gebruik te kunnen maken van de beroepskrachten en een meer presentatieve inrichting van het bureau te kunnen verwezenlijken."

Spronkershuis open

De Rotterdammer van 5 mei meldde de opening van een nieuw bejaardenhuis: "Mevrouw drs. J. Dekhuijzen-Zeehuisen heeft vanmorgen vrijdag, het bejaardenoord Gerrit Spronkershuis aan de Minosstraat in Hondertien Morgen geopend.

Het bejaardentehuis bestaat uit een verzorgingstehuis voor 94 bejaarden en veertig zelfstandige bejaardenwoningen in twee lagen. Deze woningen zijn geheel onafhankelijk van het verzorgingstehuis.

In 1965 werd met de bouw begonnen. Op 14 december 1965 werd de eerste steen gelegd en op 17 maart van dit jaar werd het opgeleverd. De bouwvereniging "Onze Woning" te Rotterdam-Hillégersberg is opdrachtgever van het centrum. Het verzorgingstehuis is ten behoeve van de Stichting tot huisvesting en verzorging van bejaarden "Humanitas" gebouwd.

Ontwerper is het architectenbureau Gouwetor en Mulder. Mevrouw Dekhuijzen-Zeehuisen is oud-gemeenteraadslid en medeoprichtster van de Stichting."

Hartekreet uit Delft

Het Vrije Volk van 23 mei bracht deze hartekreet uit Delft naar voren:

"Met de plaatsing van bejaarden in een bejaardencentrum is het maar droevig gesteld. Dit jaar is het NIET gelukt om maar iemand geplaatst te krijgen in een bejaardentehuis."

Deze hartekreet valt te lezen in het jaarverslag van de afdeling Delft van de Nederlandse Vereniging voor Maatschappelijk Werk "Humanitas". Dit heeft ertoe geleid, dat "Humanitas" het gemeentebestuur heeft gevraagd medewerking te verlenen aan het tot stand komen van een bejaardencentrum voor bejaarden, die niet bij een kerkgenootschap zijn aangesloten.

Besprekingen.

Vertelde de voorzitter van "Humanitas" de heer L. van Wingerden: "Wij hebben besprekingen gevoerd met de wethouders Elfferich en Weber en "Volkshuisvesting". Onze hoop is, dat spoedig een commissie tot stand komt en wij vragen eigenlijk om een zestig à tachtig bedden.

De toestand is inderdaad ernstig op het ogenblik en dat geldt misschien nog meer voor de buitenkerkelijken dan voor de confessioneel georiënteerde bejaarden in Delft."

HUMANISTISCHE JEUGDBEWEGING

Kamp op Texel

In de "Libertijn" van mei 1967 staat van alles te lezen over het zomerkamp op Texel:

"Op het noordpuntje van Texel organiseert de H.J.B.-Nederland van 15 tot 29 juli 1967 een tentenkamp. We organiseren dit kamp met een tweeledig doel:

In de eerste plaats gaan we vakantie houden en in de tweede plaats gaan we het internationale Humanistisch jongerenkongres bespreken, dat in 1968 te Brussel zal worden gehouden. Voor het vakantie houden hebben we de eerste negen dagen gepland, dus van 15 tot en met 23 juli; ook alle niet-Nederlandse H.J.B.-ers nodigen we hiervoor van harte uit. De almanak voorspelt ons mooi weer, het strand is vlakbij en we organiseren zo nu en dan een programmapunt (Sluftervallei, Texel's Museum). Van 23 tot en met 29 juli willen we overleggen over het jongerenkongres '68. Hiervoor verwachten we uit alle landen die aan het kongres wensen deel te nemen een afvaardiging om van gedachten te wisselen over: wat verwachten we van het kongres, wie komen er en over welk thema zullen we het hebben. Als de tentenakkomodatatie toereikend is, zijn ook niet-vertegenwoordigers welkom.

We stellen het zeer op prijs uit alle landen met Humanistische jongeren enkele deelnemers te ontvangen. Wie voor dit kamp belangstelling heeft leze onderstaande gegevens. Op het gereserveerde terrein zijn tenten en is kookgerei aanwezig. Zelf meenemen: eetgerei, toiletpullen, (zwem)kleding, slaapzak en als je wilt een eigen tent.

De deelnemersprijs bedraagt voor de eerste negen dagen Hfl. 55,-, voor de zes dagen Hfl. 37,50 of Hfl. 8,- per dag.

Bij de bedragen zijn kosten voor overnachten, eten en ekskursies inbegrepen; korting voor zelf meegebrachte tenten kan niet worden verleend. Het Nederlandse korrespondentieadres voor alle kampzaken is: Mejufrouw I. Dekker, Olivier van Noordstraat 4, Hilversum, telefoon (02950)-40815.

Iedere belangstellende kan hier nadere gegevens krijgen of zich opgeven."

HUMANISTISCHE STICHTING VOOR HUISVESTING BEJAARDEN

De Humanistische Stichting voor Huisvesting van Bejaarden is een landelijk orgaan, dat namens de Vereniging tot Bevordering van Zelfstandig Denken "De Vrije Gedachte", het Humanistisch Verbond en de Nederlandse Vereniging voor Maatschappelijk Werk "Humanitas" plaatselijke initiatieven stimuleert, welke het oprichten en/of in stand houden van tehuizen en woningen voor bejaarden ten doel hebben. De Stichting coördineert plaatselijke en/of regionale activiteiten op genoemd gebied en dient plaatselijke initiatiefnemers van advies.

Wij nemen uit het jaarverslag 1966 van deze Stichting nog over:

"Het jaar 1966 was voor de Humanistische Stichting voor Huisvesting van Bejaarden een belangrijk jaar. In Apeldoorn, Assen, Gouda, 's-Hertogenbosch, Leeuwarden, Terneuzen, Vlaardingen, Winterswijk en Zutphen werden stichtingen opgericht.

Hierdoor werd het aantal aangesloten stichtingen van 19 op 28 gebracht. In Amsterdam, Breda, Coevorden, Delft, Eindhoven, Gorinchem, Paterswolde/Eelde, Purmerend, Rotterdam, Wildervank, Winschoten en Zwolle werden nieuwe initiatieven genomen. In de meeste dezer plaatsen zullen de plannen verder worden uitgewerkt, zodat verwacht mag worden, dat in 1967 het aantal aangesloten stichtingen verder zal toenemen.

Aan het begin van het verslagjaar deed het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening nieuwe "Voorschriften en Wenken voor het ontwerpen van verzorgingstehuizen voor bejaarden" verschijnen. Deze nieuwe voorschriften en wenken maken het bouwen van verzorgingstehuizen met rijkssteun ingevolge de Woningwet veel aantrekkelijker. Het bestuur van de H.S.H.B. besloot daarom op 12 september 1966 de Humanistische Bouwstichting Bejaardenhuisvesting (H.B.B.) op te richten. Bij Koninklijk Besluit van 28 oktober 1966 werd deze stichting toegelaten als stichting, uitsluitend werkzaam in het belang van de volkshuisvesting. Dit betekent, dat de H.B.B. daar waar dat mogelijk is, bejaardentehuizen mag bouwen met voorschotten van het Rijk voor de aankoop van de grond en de bouw- en installatiekosten. Het bestuur is bij de aanvang van de stichting als volgt samengesteld: J. van den Berg Jeths, mr. M. Knap (voorzitter), H.J. Beuke (secretaris), prof.dr. L.J. de Winter, P. Spigt.

De H.B.B. is reeds begonnen met de voorbereiding van de bouw van complexen ten behoeven van verschillende aangesloten stichtingen.

Aan het einde van het verslagjaar bestond het bestuur uit:

mr. H. Knap, P. Spigt (2e voorzitter), mevrouw H.A. Polak-Schwarz (secretaresse), J. van den Berg Jeths (penningmeester).

Als leden: J. van der Meulen, Ch. van Oostrom, M. Velleman, J. Bijleveld, mevr. B. de Jong-Cohen, mevr. E. Pasman-Visser, B. Drukker, T. van Grootheest en R.S. Westra. Directeur van het bureau is F. van den Berkhof.

INTERNATIONAAL NIEUWS

Het vijfde congres in 1970

Volgens de vorig jaar op het vierde congres in Parijs gemaakte afspraak, zal het volgende congres van de Internationale Humanistische en Ethische Unie in 1970 in de Verenigde Staten gehouden worden. De Amerikaanse zusterorganisatie, de American Humanist Association is al met de voorbereidingen begonnen. De voorzitter van deze organisatie, Robert W. McCoy heeft een uitvoerig voorstel gedaan aan de leden van het bestuur, de Board van de IHEU. Dit voorstel zal ook een punt van bespreking uitmaken op de bijeenkomst van het uitvoerend comité, te vergelijken met het dagelijks bestuur, dat op 9 en 10 juli in Utrecht bijeen komt.

Europees congres 1968

Zoals reeds eerder gemeld, zal dit congres plaats vinden in Hannover eind juli 1970. De voorbereidingen zijn reeds vrij ver gevorderd, hetgeen vergemaklijkt wordt door het feit, dat het centrale bureau van de Duitse humanistische organisatie die het congres, samen met de staf van de IHEU organiseert, in Hannover is gevestigd. Ook hierover zullen in de a.s. vergadering van het uitvoerend comité een aantal beslissingen genomen worden.

Nigeria

Bericht is ontvangen, dat de kleine humanistische groep in Nigeria pogingen doet om haar werkzaamheden, die gedurende enkele jaren vrijwel stil lagen, opnieuw op te nemen. Men heeft iemand gevonden, die een groot deel van zijn tijd hieraan zal kunnen besteden.

Er is ook steun gevraagd tot oprichting van een humanistisch centrum en school voor beroepsonderwijs in Oost-Nigeria. De afscheiding van Oost-Nigeria roept hierbij een reeks problemen op, die een beslissing voorlopig wel niet mogelijk zal maken.

Ierland

Het secretariaat van het IHEU heeft aan ongeveer 50 mensen wonend in de omgeving van Dublin (Ierland) gevraagd, met elkander in contact te treden en mogelijkheden te bezien tot het vormen van een groep. De British Humanist Association is bereid om een afgevaardigde te sturen, die helpen zal bij het tot stand komen daarvan.

U.S.A.

In Philadelphia vond van 27 tot 30 april de jaarlijkse conferentie van de American Humanist Association plaats, in samenwerking met de jaarlijkse bijeenkomst van de American Ethical Union. Discussies en meer feestelijk getinte activiteiten heeft men gezamenlijk gehouden.

Ceylon

In het Parool van 27 mei schreef men in een artikel, getiteld "Alle wereldgodsdiensten werken op Ceylon broederlijk samen" o.a.:

"Ceylon bewijst dat een samengaan mogelijk is, dat men in één familie als Katholieken, Protestanten, Boeddhisten, Hindoes en Moslims samen leven kan zonder dat dit ook maar enig conflict geeft, terwijl daarbij een ieder ijvert voor zijn godsdienst en er van alles voor over heeft. Daarnaast treft men vele humanisten die positief tegenover de verschillende godsdiensten staan. Ik zou dit een omvattend humanisme willen noemen, in tegenstelling tot het afwijzend humanisme, dat men zo vaak in onze gewesten vindt."

VAN ALLE KANTEN

De Aanstootgevers

Het rapport samengesteld door een commissie, met het doel de lezer een inzicht te geven in de hedendaagse literatuur en die daartoe was benoemd door de Humanistische Stichting "Socrates", is in de vaderlandse pers ruim van aandacht voorzien. Dat de schrijfster Hella Haasse, die aan de totstandkoming van het rapport De Aanstootgevers zo gretig en terdege heeft meegewerkt, een grote "trekpleister" betekende, is wel duidelijk. Op de landdag in Oud Leusden op 21 mei werd het rapport onder flinke belangstelling besproken, een bespreking waaraan behalve enkele inleiders ook een drietal lezers het woord voerden, terwijl tijdens de discussie velen uit de zaal hun mening naar voren brachten.

Het Vaderland van 22 mei:

"Puttend uit eigen ervaring stelde Hella Haasse vast: "Veel lezers verwachten van ons, schrijvers, een voorbeeld voor het dagelijks leven. Dat brengt soms met zich dat de lezers even chaotisch willen denken en even high willen worden als sommigen van hun favoriete auteurs. Anderen ontlenen aan het lezen van romans een grote zelfbewustheid en weer anderen worden gestimuleerd tot zelfonderzoek. Mijn eigen opvatting van het schrijverschap is: allerlei situaties te schilderen, opdat de lezers er in crisis en onzekerheid uiteindelijk het hoe en waarom in zullen herkennen".

Bij de algemene discussie die volgde op de uiteenzettingen van de commissieleden rees onder meer de vraag of er te midden van het geconstateerde culturele verval een humanistische literatuur zou kunnen ontstaan. Een vraag die door prof. Brandt Corstius als volgt werd beantwoord: "Er zijn aanloopjes voor de herbouw. Een van die aanloopjes is de moderne humanistische beweging. Ik hoop dat het humanisme ook zuurdesem kan zijn bij de verdere ontwikkeling van onze schrijvers."

Dagblad Tubantia van 22 mei:

"In "De Aanstootgevers" komt de commissie tot de conclusie dat de huidige literaire traditie de schrijver belet de echte vormen van het menszijn in literaire werkelijkheid om te zetten. Een aantal situaties die ons bestaan in deze tijd kenmerken komen daardoor literair zwak of in het geheel niet voor. Dat geldt in het bijzonder voor de spanningen tussen uitzichtloosheid en bevrijdend perspectief, de zinloosheid en zingeving, isolement en verstandhouding. "In de hedendaagse Nederlandse roman verschijnt de moderne mens verstrikt en soms bijna verstikt in zijn pogingen zich te bevrijden van de vader, de moeder, de kerk en de kleinburgerlijkheid. De Nederlandse romanschrijver zet de nationale, minutieuze, realistische en individualistische traditie voort. Daarom moet men zich afvragen of op die manier de hedendaagse werkelijkheid van de menselijke situatie in de Nederlandse roman wel een enigszins adequate gestalte aanneemt", aldus het rapport "De Aanstootgevers"."

Nieuw Utrechts Dagblad van 19 mei:

"De commissie vraagt zich af of de hedendaagse menselijke situatie in de Nederlandse roman wel goed wordt weerspiegeld. Ze constateert dat de huidige literaire traditie de schrijver vaak belet de "echte vormen van menszijn in literaire werkelijkheid om te zetten." Het rapport concludeert dat de "meest fundamentele menselijke situatie van onze tijd", de strijd tussen de discriminerende mensbeschouwing (de ene mens is

meer dan de andere) en de personalistische mensbeschouwing (de medemens is gelijkberechtigd) slechts zwak literaire vorm heeft gekregen."

De Tijd van 18 mei:

"Het rapport houdt zich niet bezig met romans die geen problemen vormen en geen misverstanden oproepen. Wel met die andere literatuur. Daarin - meent de commissie - zijn literaire tradities werkzaam, die de schrijver vaak beletten de echte vormen van menszijn in literaire werkelijkheid om te zetten. Een aantal situaties, die ons bestaan kenmerken, komen dus of literair zwak of niet voor.

Dat geldt vooral voor de spanningen tussen uitzichtloosheid en bevrijdend perspectief, tussen zinloosheid en zingeving, tussen isolement en verstandhouding. In de hedendaagse Nederlandse roman verschijnt de moderne mens verstrikt en soms bijna verstikt in zijn pogingen zich te bevrijden van de vader, de moeder, de kerk en de kleinburgerlijkheid. Als anarchist is de Nederlandse romanschrijver burgerlijk, als vrijdenker een geperverteerde dominee, als gelovig lid van een eenmanssecte. Op die wijze wordt de nationale minitieuus-realistische en individualistische Nederlandse romantraditie voortgezet. Levert dat wel een enigszins toepasselijke gestalte op van de menselijke situatie?

Dit zijn enkele vrije citaten uit het rapport, waaraan o.m. hebben meegewerkt prof.J.C. Brandt Corstius, Hella Haasse, en prof.dr.P.Thoenes."

Eindhovens Dagblad van 25 mei:

"De schrijfster Hella Haasse heeft zondag op een bijeenkomst van de stichting Socrates in Oud Leusden vastgesteld dat "De hedendaagse Nederlandse auteurs zich nog steeds bovenal bezighouden met het weergeven van de geestelijke verwarring die ons land beheerst sinds de Tweede Wereldoorlog".

Met tien anderen, auteurs en lezers, behoorde mevrouw Hella Haasse tot de commissie, die onder voorzitterschap van de Utrechtse hoogleraar dr. J.C. Brandt Corstius, de afgelopen drie jaar heeft gezocht naar "het mensbeeld in de hedendaagse literatuur".

Het resultaat van dit zoeken is vervat in een 31 pagina's tellend rapport, dat onder de titel "De aanstootgevers" is gepubliceerd door Socrates, de wetenschappelijke stichting van het Humanistisch Verbond. De ruim 120 leden van Socrates, die de studiedag in Oud-Leusden bijwoonden, konden zich unaniem verenigen met de inhoud van het rapport."

De Nieuwe Rotterdamse Courant van 22 mei:

"De commissie van dit rapport heeft tot taak gehad een bijzondere studie te maken van het mensbeeld bij de auteurs, die hun lezers schokken omdat zij in hun romans bij voorkeur en op niets ontziende wijze iets laten voelen van hun onbehagen, "van walging en verveling, van leegte en ontreddeering, van troosteloosheid en eenzaamheid". Als vertegenwoordigers van deze hedendaagse tendentie noemt het rapport G.K.van het Reve, W.F. Hermans, Hugo Claus, Harry Mulisch, Simon Vinkenoog, Hugo Raes, Remco Campert, Jan Wolers, Jacques Hamelink en Ewald van Vugt.

Zo wordt de roman De vadsige koningen van Raes gezien als de neerslag van een bewustzijn, dat zich gevangen voelt in een "enge" werkelijkheid, dat blind, instictief streeft naar verruiming, maar voortdurend herinnerd wordt aan zijn voorlopige onmacht.

In de jongste roman van Hermans vinden we, in een welhaast documentair verslag van een expeditie, de twijfel, onzekerheid en wanhoop, die het bewustzijn van wie nadenkt vervullen bij de confrontatie met een on-

overzichtelijke werkelijkheid.

De commissie constateert een duidelijk verband tussen het mensbeeld in de moderne literatuur en het beeld dat tot uitdrukking komt in een publikatie van het Nederlands Gesprekcentrum, "Huidige mensbeschouwing". Men heeft de diepte en demonie van het menszijn opnieuw in het oog gekregen en voelt zich daardoor moedeloos en onzeker. Maar er is een opvallend verschil: genoemde publikatie spreekt ook over de zingeving van het individuele bestaan, over mogelijke uitzichten, over het menselijk leven als opgave en het stellen van een doel - aspecten van ons individuele bestaan, die in onze moderne literatuur te weinig tot hun recht komen.

Na deze "kanttekeningen van de commissie" volgde een discussie vanuit het standpunt der lezers. Mevrouw D. Vos-Vermeulen, dr. A. Daan en mr. Th.P. van Raalte brachten deze met korte inleidingen op gang, waarbij laatstgenoemde voor wat vuurwerk zorgde door erop te wijzen, dat de literatuur eerst door het geven van aanstoot tot echte literatuur gestempeld wordt. Ook Ovidius, Villon, Spinoza, Voltaire, Stendhal, Flaubert, Heine, Multatuli, Wilde, Shaw en zoveel anderen hebben zich geuit op een voor de heersende orde van hun tijd onaangename wijze. Deze spreker achtte het aanstoot geven beslist geen ontdekking van Wolkers c.s., maar het wezenlijke van het schrijven zelf."

Algemeen Dagblad van 26 mei:

Deze krant nam in zijn geheel de door Hella Haasse gehouden inleiding over, waaraan wij hier het slot ontlenen:

"Een van de meest ingewikkelde en pijnlijke problemen waarvoor schrijvers zich tegenwoordig gesteld zien, is, dat er herhaaldelijk een oordeel, of zelfs een voorbeeld van hen wordt verwacht - dat wil zeggen: verbeelding, verwoording, van inspirerende gedragspatronen - in volstrekt overzichtelijke situaties, of ten aanzien van vraagstukken, die zonder voldoende controleerbare, of zelfs met eenzijdige en dus onjuiste, gegevens worden voorgelegd. Wij worden letterlijk bestormd door de verschijnselen van een onvoorstelbaar ingewikkelde werkelijkheid.

Een "open", gevoelig, kwetsbaar bewustzijn kan op dat bombardement van indrukken reageren op verschillende manieren: door zich te laten volstromen en meeslepen, hetgeen zowel toestanden van "high" zijn als van chaotische angst en onbehagen met zich mee kan brengen; door zich vanuit bewust-ervaren individualiteit te verweren: vrijwillig een vorm van engagement zoeken, "eenzijdig" worden uit zelfbehoud, of - en dat hangt van de persoonlijkheid af - de Kritisch-relativerende houding kiezen, het voortdurende schiften, afwegen, om- en omkeren van de gegevens, het zelfonderzoek ook.

Schrijvers die van nature tot deze laatste instelling geneigd zijn (ik geloof, dat ik tot hen behoor, ik zou althans tot hen willen behoren), streven bij hun verbeelding van de werkelijkheid naar het verschaffen van zoveel mogelijk uiteenlopende gegevens, die dezelfde mensen en gebeurtenissen van verschillende, vaak tegengestelde kanten laten zien. En dan het eerste en het laatste, het enig belangrijke: schrijvers vervullen hun functie door goed te schrijven."

De Gelderlander van 5 juni voelde zich geroepen naar aanleiding van de verschijning van het rapport een interview met Hella Haasse op te nemen, uit dit uitstekende vraaggesprek nemen wij alleen dit over:

"Als niet-lid van het Humanistisch Verbond heeft Hella Haasse aan de besprekingen van de commissie en het opstellen van het rapport, de uiteindelijke samenstelling is van prof. Brandt Corstius zegt ze, deel-

genomen. "Ik wil nooit ergens lid van worden. Dit is niet een kwestie van geen standpunt innemen, maar een kwestie dat je dan afstand doet van nuanceringen." Zegt, en nu zonder een spoor van een glimlach: "Een van de functies van de schrijver is de verdediging van de nuance."

Haagse Post van 3 juni

Klap op de vuurpijl vormde het artikel van W.F. Hermans, waarbij men zich wel afvraagt of deze grote schrijver het rapport gelezen heeft of dat hij alleen maar aanstoot heeft genomen aan de titel, want in wezen komt zijn commentaar er wel op neer als was de commissie tot de conclusie gekomen dat veel van de huidige literatuur aanstootgevend zou wezen. Niets is minder waar voor een welwillende aandachtige lezer.... Maar enfin. Hier enkele citaten:

"Het is een algemeen bekend feit dat wie in ons verdraagzame vaderland op een officieel papier achter "Godsdienst" invult:"geen", kwade tijden kan beleven in de militaire dienst, de gevangenis en andere organisaties. God mag dood wezen, maar de gelegenheden die Hij nagelaten heeft om degenen voor wie dat geen nieuws was, te discrimineren, zijn dat nog lang niet. Grote groepen maken daar gebruik van. Begrijpelijk dat de slachtoffers zich op hun beurt tot een groep hebben georganiseerd. Maar onder welk banier? Dat was de kwestie.

Geen-godsdienst-hebbers, ongelovigen, atheïsten, niet-gelovers, buitenkerkelijken, twijfelaars, niet-weters, irrelevantvinders, ach, dat klinkt allemaal zo negatief, nietwaar, en dat kunnen we niet gebruiken in een land dat toch al voor zo'n groot deel beneden de zeespiegel gesitueerd is. Weet je wat we doen? We noemen ons humanisten en "we stellen de mens centraal". Aangezien de aarde bolvormig was en het de humanisten niet gelukte de mens in het middelpunt van de aarde te frommelen, is die mens dus, net als iedereen, gewoon op het aardoppervlak blijven staan, waar, omdat een boloppervlak nu eenmaal oeverloos is, ieder mens het recht heeft te beweren dat hij centraal is gesteld.

En verder nog:

Als het rapport was samengesteld door een troepje oecumenische pastoors onder leiding van Han Lammers, professor Van Peursen en dominee Buskes, zou je het verschil niet merken. Nooit schijnt het in het brein van deze humanisten te zijn opgekomen, dat als een romanfiguur de geest geeft, dit niet aan een specifiek modern te kort hoeft te worden geweten. Geen enkele van deze zwoegers die de mens centraal stellen, heeft de moeite genomen te onderzoeken of misschien niet alleen moderne romanfiguren krankzinnig zijn maar ook de helden van Couperus, Van Oudshoorn, Emants, Bilderdijk, Shakespeare, Cervantes, Euripides of Sophokles.

In het rapport dat zij nu gepubliceerd hebben, staat eigenlijk maar één ding centraal: hun eigen zelfingenomen gebazel en daaruit springt maar één ding duidelijk in het oog: hun gebrek aan kennis van het gestelde onderwerp.

Hiermee bereiken ze dat zelfs zij die in de godsdiensttwisten aan hun kant zouden kunnen staan, alle lust daartoe grondig vergaat."

Ontmoetingsdagen te Lochem

In de Graafschap-Bode van 5 juni lezen wij:

"De mensen, werkzaam bij het bijzonder Jeugdwerk, resortterend onder het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, hadden maandag 29 en dinsdag 30 mei een ontmoetingsbijeenkomst in het Mr.de Jong-

huis te Lochem.

Sprekers waren voor de Katholieke richting rector F.M. Bekkers, voor de Protestantse ds. F.J. Dun en de Humanist, dr. A.L. Constandse.

Algemene conclusie was, dat men over het algemeen te gauw oordeelt of een vooroordeel heeft tegen mensen die van een andere richting zijn.

H.J.G.: Knus clubje

Over de H.J.G. als Knus clubje schreef het Rotterdamsch Nieuwsblad van 27 mei:

"De naam van voorzitter Henk de Heer lijkt een typering van het soort publiek, dat de soos van de Humanistische Jongeren Gemeenschap bevolkt. Maar secretaresse Els Peekel zegt ongezouten: "Je kan niet zeggen zus of zo 'n soort mensen is het. Henk is student, ik zit in het onderwijs, er zijn er van kantoor.... een timmerman. Er zijn er die intellectuelerig willen doen, en er zijn echt "open" mensen. Hoe het ook zij de kleding van twee losse bezoekers, provo en sigma-man.

Thom Holterman en pacifist in hart en nieren Hans Koopmans, vallen er wat uit de toon. Niemand overigens die zich eraan stoort.

De soos heeft onderdak in de houten noodschool aan de Vondelweg. Op eigen kracht heeft men een van de beide lokalen omgebouwd tot soos compleet met bar. Lage banken met tafeltjes en een houten wand met indirecte verlichting scheppen een uitnodigende, opgewekte sfeer.

Van de ruim tachtig leden van de soos komen er elke zaterdagavond altijd wel een stuk of dertig opdagen. Veel belangstelling, ook van buiten de H.J.G. is er voor de dansavonden.

De H.J.G.-soos maakt de indruk van een wat knus clubje. De activiteiten zijn uitsluitend gericht op de leden zelf. "De meesten zoeken hier waarschijnlijk gezelligheid" zegt Els. "We hebben hier regelmatig korte lezingen over onderwerpen van Vietnam en ontwikkelingshulp tot sexualiteit. En hoewel je dat op het eerste gezicht misschien niet zou denken, gaat het in de discussies na afloop vaak hard toe."

Een bepaald streven heeft de H.J.G. niet. "Mensen die aan de weg willen timmeren, zijn bij ons echt wel aan het verkeerde adres", is de mening van voorzitter Henk.

Of de activiteiten van de soos niet wat weinig creatief zijn? "Och, meningsvorming door discussie is bouwen aan de persoonlijkheid en zo bekeken toch wel creatief, dacht ik", zegt Henk met een lauwe aardappel. Dan laat Els zich ontvallen dat het bestuur plannen in beraad heeft wat meer aan creativiteit te doen. "We denken over het aanschaffen van een kleikist bijvoorbeeld en we willen gaan volksdansen. Maar of we de mensen mee kunnen krijgen....?"

Jezus

Het nieuwe boekje door de Humanistische Geestelijke Verzorging voor Militairen uitgegeven onder de titel "Jezus van Nazareth" trekt veel aandacht, hieronder een bespreking uit het Brabants Dagblad van 27 mei:

"Daarin komen een katholiek, twee reformatorische christenen, drie humanisten, een jood, een moslim en een boeddhist aan het woord. Allen beschrijven met een vanzelfsprekend respect jegens hun onderwerp hun visie op de man Jezus. Er zijn twee redenen, waarom we deze publikatie toejuichen. Ten eerste omdat de man Jezus, die de christen kent als Gods Zoon, als een realiteit in de historie staat, zodat het gewoon belangrijk is te vernemen, welke betekenis deze historische persoon heeft voor degenen, die Hem wel kennen, maar niet in Zijn zending geloven. Want, zo staat terecht in de inleiding tot dit boekje, onge-

loof is ook een bewuste daad, en men mag de ongelovige dus niet het recht ontzeggen te verklaren, hoe hij Jezus van Nazaret ziet. Tweedens zijn we met dit boekje gelukkig, omdat het ons goeddunkt dat jonge militairen door het eenvoudige feit van de publikatie van dit boekje, geprest worden tot het vinden van een stellingname ten opzichte van Jezus. Want of men in Jezus als de Christus gelooft of niet, aan Hem voorbijgaan als een historische quantité négligeable kan geen mens."

In Erbij, wekelijkse bijlage van o.a. het Haarlems Dagblad, van 3 juni schreef men:

"Een duidelijk voorbeeld van deze verdraagzaamheid mag ook het boekje "Jezus van Nazareth"⁵⁾ worden genoemd dat door de humanistische verzorging van de strijdkrachten is uitgebracht. De onvermoeibare hoofd-raadsman H.J.J. Lips is trots op dit boekje, en daar heeft hij alle recht toe. Want hier zijn tal van visies op de figuur van Jezus samengebracht. Protestanten en rooms-katholieken, humanisten en vertegenwoordigers van jodendom, mohammedanisme en boeddhisme laten hier hun licht schijnen. Zonder dat tegenstellingen worden verdoezeld worden toch exposés gegeven, die veel onderling begrip en waardering verraden.

Een boekje als dit verdient om verdere verbreiding te krijgen dan alleen onder de strijdkrachten."

Godsdienst noemen of niet

In Eindhoven promoveerde onlangs ir. L. Peletier tot doctor in de technische wetenschappen; in zijn proefschrift waren twee stellingen opgenomen die geen betrekking hadden op vakgebied. In het Eindhovens Dagblad van 17 mei kon men daarover lezen:

"Dr. Peletier vraagt zich af, of het catalogiseren van de kerkelijke gezindte in de bevolkingsregisters in deze tijd wel enig direct nut heeft. Hij meent dat een groot aantal mensen wel gelovig is, zonder zich aan een of andere kerk of kerkelijk genootschap te willen binden. Dr. Peletier gelooft dat de totale gegevens in de bevolkingsregisters niet relevant zijn. Bovendien kan hij zich voorstellen dat mensen bezwaren hebben tegen het registreren van hun godsdienstige overtuiging in min of meer openbare registers."

T.V. uitzending

Het Nieuw Utrechts Dagblad van 17 mei had slechts deze woorden over voor een televisie-uitzending van het Verbond op 16 mei:

"De hierop volgende vijftien minuten waren voor het Humanistisch Verbond en namens dit Verbond voor twee denkmannen die een beurtzang hielden waarin "ik dacht" overheerste en de mens centraal werd gesteld."

Betrouwbare huwelijksbemiddeling

Ons Weekblad uit Lisse van 11 mei waarschuwt weer eens tegen enkele commerciële huwelijksbureaux; het blad besluit met te zeggen:

"Wij hopen dat alle trouwlustigen zich dit goed realiseren. Wil men toch huwelijksbemiddeling, laat men zich dan eens wenden tot zijn predikant of priester of desgewenst tot het Humanistisch Verbond om inlichtingen over een van de vier levensbeschouwelijke (niet-commerciële) bureaux. Gaat men op de bonnefooi naar een ander bureau, dan loopt men grote kans van een koude kermis thuis te komen."

Ongeoorloofd

In Trouw van 18 mei lezen wij over de woorden van ds. J.H.Velema, gesproken tijdens de jaarlijkse conferentie van de vereniging van christelijke gereformeerde predikanten:

"Het is een onmogelijke en ongeoorloofde zaak om met de tegenwoordige, humanistische theologie tot een vergelijk te komen. Nodig is wèl om, geconfronteerd met deze theologie, ons te bezinnen op de boodschap, die wij vandaag hebben te brengen."

En hij voegde er nog aan toe: "We zullen modern en conservatief tegelijk moeten zijn".

De inleider was niet bereid de huidige theologie, die via de existentie-filosofie beïnvloed werd door het humanisme en de mens centraal stelt zonder uit te gaan van de bijzondere openbaring, te zien als een reactie op een traditionele theologie. Hij zag haar veeleer als de consequentie van een afvallig theologisch denken, dat geïnspireerd wordt door de tijdgeest, de bijbel vervormt en de gereformeerde belijdenis heeft afgeschreven. "Een gigantische poging om het woord ongedaan te maken, dat het evangelie niet is naar de mens".

Geen atheïsme

In de Graafschap-Bode van 10 mei was de heer G. Schlimme van Brunswijk aan het woord, bestuurslid van de gemeenschap Doetinchem, die zijn artikel min of meer verbond aan datgene wat er op het jongste congres over het humanisme naar voren gekomen is. Van zijn interessant artikel nemen wij graag het begin over:

"Problemen omtrent het al ofniet bestaan van een god blijken, ook voor de leden van het Humanistisch Verbond in toenemende mate in hun zelfbezinning te worden betrokken. Buitenstaanders menen vaak, dat het humanisme, omdat het bij zijn doordenken van leven en wereld binnen de grenzen van het kenvermogen wenst te blijven, principieel atheïstisch-georiënteerd is. Maar al zijn er ongetwijfeld overtuigde atheïsten onder de humanisten, wie kennis neemt van recente publikaties en uitspraken van leden van het Humanistisch Verbond (om ons tot hen te bepalen, want er zijn ook vele niet-leden onder de humanistisch denkenden in Nederland), bemerkt toch, dat dit een te eenzijdige en daardoor onjuiste opvatting is. Op het jongste congres, dat in Utrecht werd gehouden, is duidelijk gebleken uit diverse formuleringen, dat het begrip "humanist" een fijnere en meer gedifferentieerde interpretatie vereist dan in één woord kan worden weergegeven.

Het is kenmerkend voor de humanist dat hij de eerste is om toe te geven dat hij geen pasklare oplossing van dit probleem gereed heeft. Hij is veeleer zelf ook voortdurend op zoek naar zijn eigen identiteit."

Humanisten herkennen

Ook Jan Bijleveld haakte in zijn kolom van Het Vrije Volk van 11 mei nog even in bij het Congres. Hij zei onder meer:

"Een herkenningsteken van de humanist - ik noem er maar één bij wijze van voorbeeld - is de oprechte wil om tot een vergelijk te komen. Men kan ook zeggen: de bereidheid tot een redelijk compromis. Maar, zoals het woord a, zegt: er moet iets ter vergelijking, iets eigens, aangedragen worden.

De verdraagzaamheid van humanisten is geen loze bereidheid om zich te schikken, maar vloeit voort uit de overtuiging dat wij in wezenlijke gevarieerdheid samen moeten leven. De verscheidenheid der eigenaardigheden is geen te betreuren feit, maar een realiteit die het

leven boeiend maakt.

Maar eigenlijk heeft sinds de oprichting - in 1946 - van het Humanistisch Verbond het accent, althans voor buitenstaanders, meer gelegen op wat humanisten niet zijn, nl. niet-godsdienstig, niet-dogmatisch enz., dan op wat ze wél zijn.

Het antwoord op de gestelde vraag is niet pasklaar gegeven, dat was ook niet te verwachten, maar dat het belangrijk was van de verschillende pogingen tot antwoord kennis te nemen valt niet te ontkennen. Het praktische werk wordt met onverminderde energie voortgezet. Daarbij bestaat geen verschil van inzicht over het uitgangspunt, nl. dat het humanisme een beroep doet op de mens om zijn bestaan zelf te bestemmen en daarbij tegelijkertijd beklemtoont, dat mensen op elkaar aangewezen zijn."

Het boek van Constandse

Het boek van dr. A.L. Constandse: "Geschiedenis van het humanisme in Nederland" kreeg in de rubriek "Kerk en geestelijk leven" in o.a. het Utrechts Nieuwsblad van 18 mei zeer veel aandacht:

"Er is in Nederland veel geschreven over de kerkgeschiedenis, maar we vinden helaas weinig over "de keerzijde van de kerkgeschiedenis", het humanisme. Tegenover het statische denkpatroon waaraan de kerken lang vasthielden, staat de vrije gedachte die toch steeds in Nederland haar vertegenwoordigers en volgelingen had, die op een historie kan terugzien even lang als de kerkgeschiedenis. Want altijd zijn er mensen geweest die geloof en kerk hebben afgewezen.

We stuiten bij de bestudering van godsdienst en kerk vanzelf op de meningen van degenen die zich niet konden conformeren met het christelijk geloof of met welke andere godsdienst ook. Maar de beschrijving van "hun geschiedenis" plaatst ons voor grote moeilijkheden. Zij hadden namelijk geen organisatie, zoals de kerk die wél bezit."

Ook in de wekelijkse bijlage van het Haarlems Dagblad, Erbij, van 3 juni bespreekt men het boek van Constandse:

"Voor degenen, die geïnteresseerd zijn in het Nederlandse humanisme heeft dr. A.L. Constandse een zeer informatief boek geschreven, een "Geschiedenis van het Humanisme in Nederland"4). Hij behandelt daarin voorgangers als Geert Grote, Erasmus, Spinoza en Hunghuhn.

Tal van belangwekkende aspecten komen in het boek naar voren. De "communistiche" trekken in het werk van Spinoza bijvoorbeeld. Veel aandacht is besteed aan de "Dageraad", maar Constandse geeft ook een heel objectief exposé van het christendom en zijn ontwikkelingsgang in deze contreien.

Deze verdraagzaamheid is overigens niet alleen een kenmerk van Constandse, maar hij maakt duidelijk hoe het een van de grondprincipes van het humanisme is. Een principe, dat zowel binnen als buiten de humanistische beweging is te vinden. Dat humanisme een geestesgesteldheid is, die dwars door alle bewegingen en partijen heen kan lopen komt dan ook onmiskenbaar naar voren."